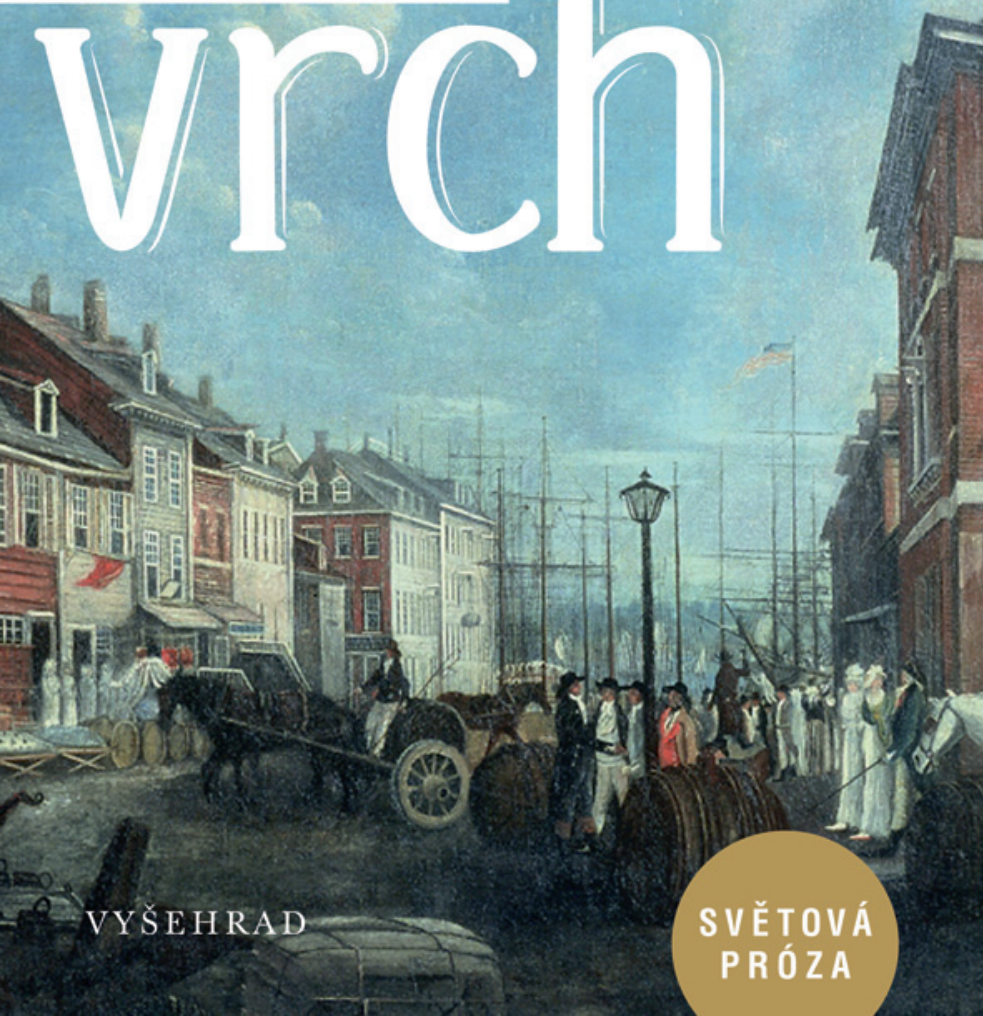

Zlatý vrch

Francis Spufford

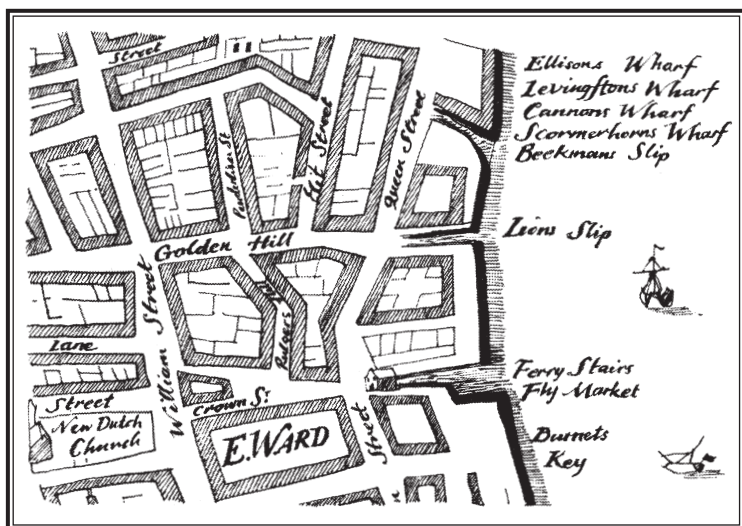

VYŠEHRAD

SVĚTOVÁ
PRÓZA

Francis Spufford
Zlatý vrch

Zlatý Francis Spufford vrch

VYŠEHRA D

Z anglického originálu Golden Hill
vydaného nakladatelstvím Faber & Faber
v roce 2016 přeložila Kateřina Novotná
Typografie Kateřina Urbanová
Odpovědná redaktorka Marie Válková
E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2017 jako svou 1698. publikaci
Vydání v elektronickém formátu první
(podle prvního vydání v tištěné podobě)
Doporučená cena E-knihy 200 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

Copyright © Francis Spufford, 2016
Translation © Kateřina Novotná, 2017
Illustrations © Eleanor Crow, after eighteenth –
century originals, 2016
First published in 2016 by Faber & Faber Limited
Published by arrangement
with Kristin Olson Literary Agency s.r.o.

ISBN 978-80-7429-869-1

Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

Stelle

„Zároveň mi radil, abych opravil své buřičské zásady,
jimiž jsem nasákl mezi Angličany, kteří jsou příslovečně
proslulí opovážlivostí vůči svým králům.“

TOBIAS SMOLLETT,
Dobrodružství Rodericka Randoma (1748)

Svátek všech svatých

*1. listopadu 1746
ve dvacátém roce vlády krále Jiřího II.*

I.

Briga *Henrietta* za sebou krátce před polednem nechala Sandy Hook, kolem třetí hodiny proplula úžinou a s přesností odpovídající výpočtu zvolna křižovala malými obrátkami sem a tam po šedivé hladině newyorského přístavu, až se panu Smithovi, přeskakujícímu z nohy na nohu, zdálo, že nízký pahorek města v listopadovém šeru se bude věčně vyklánět a nikdy se nepřiblíží. Řek Zeno se jen samolibě usmíval. Teprve se setměním *Henrietta* konečně zakotvila u Tietjesovy rampy a Smithe od skutečných štítů skutečných domů dělilo pouhých sto stop vody. Soumrak byl navíc tak chladný, vlhký a nevlídný, jak jen v listopadu může být, jako by se celý svět změnil ve čtvrtku šedivého papíru nasáklého mlhou a hrozilo, že se co nevidět rozmáčí na kaši. Právě proto vnucoval kapitán brigy Smithovi přednosti další noci strávené na palubě s tím, že obchodní záležitost na břehu mohou počkat do rána. Nabídka byla projevem úcty, protože během oné zahálčivé plavby trvající několik týdnů našel ve Smithovi příjemného společníka. Pan Smith však nabídku nepřijal. S úklonou a úsměvem vyslovil jediné přání – aby ho člunem dopravili na molo. A jakmile se dotkl podrážkami dlažby, svižně vyrazil, i když ho jeho dlouhé nohy ještě neposlouchaly. Daleko za sebou nechal námořníka, který mu nesl kufr, a musel se k němu vrátit. V mžiku si ho sám hodil na rameno a uháněl,

klouzal po rybích vnitřnostech, listech tuřínu, po kočičích výkalech a jiném nepříjemném odpadu, který patří k přístavu. Tu a tam se zeptal na cestu, a když ramenem rozrazil dveře kanceláře společnosti Lovell & Company v ulici Na Zlatém vrchu – těsně předtím, než je na noc uzavřeli na závoru, patrně připomínal usměvavé tornádo. Právě když učedníci rozsvěceli lampy a hodiny na stěně ukazovaly za minutu pět, shodil břemeno na zem a zdvořile požádal, jestli by mohl okamžitě mluvit osobně s panem Lovellem.

„Já jsem Lovell,“ řekl obchodník sedící u krbu a vstal. Jeho stručný popis pro potřeby prvního seznámení: stáří padesát let, byl vysoký a štíhlý, nicméně obličej měl neotesaný a tváře povislé, jako by ho příroda uhnětla klouby; prohnané, rozťekané oči, hnědé kalhoty ke kolenům a krátce zastřižená paruka zažloutlá od tabákového kouře. „Čím posloužím?“

„Dobrý den,“ řekl pan Smith, „protože to určitě *je* dobrý den, i když prší a je větrno. A je tma. Omluvte cestujícímu v obchodní záležitosti jeho netrpělivost, pane. Mám tu čest předložit vám směnku, kterou na vás vystavili vaši londýnští partneři, pánové Banyard a Hythe. A žádám, abyste ji laskavě ihned akceptoval.“

„Nepočkalo by to do rána?“ řekl Lovell. „Už je po zavírací hodině. Přijďte znovu a doplňte si hotovost v devět hodin. I když u částky přes deset liber šterlinků vás budu nucen požádat, abyste mi týden posečkal, protože peníze na ruku jsou vzácnost.“

„Ach,“ řekl Smith. „Je na vyšší částku. Mnohem vyšší. A já k vám spěchám přímo z lodi, ještě postříkaný solí, špinavý jako pes, co právě vylezl z kachního rybníku, ne abych žádal proplacení, ale abych vám zdvořile nabídl odložení splátky.“

Podal mu desky, v nichž se po otevření objevila obálka zřetelně označená černou voskovou pečetí B. a H. Lovell pečeť s povytaženým obočím rozlomil. Při čtení je povytáhl ještě výš.

„Pane, smiluj se nad námi,“ vydechl. „To je směnka na tisíc liber.“

„Ano, pane,“ řekl Smith. „Na tisíc liber šterlinků, neboli jak se v ní říká, na tisíc sedm set třicet osm liber, patnáct šilinků a čtyři pence. V newyorské měně. Mohu se posadit?“

Lovell ho nevnímal. „Jeme,“ řekl, „dones lampu blíž.“

Zaměstnanec donesl jednu právě zapálenou svíčku v cylindru a Lovell přiložil papír těsně k horkému sklu; tak blízko, že Smith málem vyskočil, aby mu ho vytrhl, za což jej Lovell odmítavým zdvižením ruky pokáral. Papír nicméně nespálil, pouze jej přikláněl tak, aby ho plamen prosvítil a vystoupily bledé linie vodoznaku s kresbou mořské panny.

„Papír je v pořádku,“ řekl zaměstnanec.

„Písmo taky,“ dodal Lovell. „Rukopis Benjamina Banyarda, řekl bych.“

„Ano,“ potvrdil Smith, „i když ve své kanceláři na Mincing Lane, když pro mě vypisoval tuhle směnku, se jmenoval Barnaby Banyard. No tak, pánové, myslíte, že jsem ji našel na ulici?“

Lovell ho zkoumal, oděv, ruce, tvář i vystupování, jako by o něm už slyšel, neshledal však nic, co by žádalo vysvětlení.

„To jste klidně mohl,“ řekl, „protože vás neznám. Co je to? A kdo jste vy?“

„Co to asi je a kdo asi jsem já. Směnka v ceně tisíce liber a cestující, který ji vlastní.“

„Nebo cár papíru, kterým si klidně můžu vytrít zadek, a prolhaný darebák. Budete si muset vymyslet něco lepšího. S Banyardem obchoduju dvacet let a dvacet let přes ně platím Kingstonu faktury ze svých obchodů s cukrem. Něco takového ale nikdy. Ještě nikdy mi nepřišel jen tak z druhé strany oceánu papír na vyplacení částky za téměř celou sezonu, bez jediného slova nebo upozornění nebo bez svolení. Znovu se ptám: Kdo jste? Čím se zabýváte?“

„Takže obecně, pane Lovelle, kupuji a prodávám. Běhám po světě sem a tam. Hledám, co se dá využít, do čeho bych mohl vrazit svých tisíc liber. Ale konkrétně, pane Lovelle, je to něco, o čem bych raději pomlčel. Důvěrná věc.“

„Ty štěně jedno drzý, tohle na mě nezkoušej! Mluv jasně nebo ten tvůj cennej papír spálím.“

„To neuděláte,“ řekl Smith.

„Že ne? Pěkně jste vyletěl, když jsem ho dal k lampě. Mluvte, nebo shoří.“

„A vaše dobré jméno s ním. Pane Lovelle, věc se má takhle: Poptával jsem se na londýnské burze u slušně zavedených obchodníků, kteří dělají spolehlivé obchody, a vaše jméno se objevilo u Banyarda – coby vážený partner. A tak mi vystavili směnku.“

„To ještě nikdy neudělali.“

„Teď to udělali. S ujištěním, že jste pro to vhodný. Což jsem rád slyšel, protože jsem platil hotově.“

„Hotově,“ hlesl Lovell jako ozvěna. A četl nahlas: „Za šedesát dní zaplaťte při předložení této druhé směnky panu Richardu Smithovi částku ve výši...‘ říkáte, že jste složil hotovost?“

„Ano.“

„Z vlastního nebo za někoho jiného? Jako prostředník nebo hlava firmy? K vyrovnání účtu, nebo abyste vystavil novou směnku? Abyste investoval, nebo to roztočil za křiklavý volány a saténový vesty?“

„Zkrátka hotovost, pane. Což bylo samo o sobě dostatečně výmluvné.“

„Bezpochyby jste nepovažoval za vhodné cestovat s takovým balíkem zlata přes oceán.“

„Přesně tak.“

„A zároveň doufal, že na druhé straně narazíte na troubu, který vám na požádání vymění papír za zlato.“

„Nikdy jsem neslyšel, že by se Newyorčané dali snadno napálit,“ odpověděl pan Smith.

„Taky že nedáme, pane,“ pokračoval Lovell, „taky že nedáme.“ Zabubnoval prsty. „Zejména když dotyčnému nestojí za to rozptýlit naše podezření, že bychom mu mohli naletět. – Omluvte prosím moje chování. Jsem zvyklý mluvit tak, jak to vidím. Do vás ale nevidím, nevím, co od vás čekat, a vy mě

vědomě držíte v nejistotě, což od vás není hezké, ani nijak zvlášť poctivé, musím říct, u kluka, co si přijde a požaduje vyplatit celý jmění, a bez záruky.“

„S obvyklou zárukou pravé směny,“ zaprotestoval Smith.

„A je to tady,“ řekl Lovell. „Zas ten úsměv. Obchod je o důvěře, pane. Obchod je potřeba, a to potřeba vzájemná, pane. Obchod je podání ruky jako odpověď na ruku napřaženou. Když vám ale řeknu, že jste darebák, vy se ani nezačervenate – což je přirozená reakce na přímé obvinění – a nazvete darebákem mě, protože vám nevěřím.“

„Ne,“ opětoval Smith klidně. „Protože máte samozřejmě pravdu. Neznáte mě a podezíravost je určitě nejrozumnější přístup, protože z mé strany to taky může být jen pozlátko dobrého vychování, jinými slovy, třeba jsem elegantní podvodník, který rád dává najevo sečtělou.“

Lovell zamrkal. Smithův hlas přešel v jakési krákorání a nedalo se říci, jestli si právě nasadil masku, nebo ji odložil.

„Být cizincem je příjemná výsada,“ pokračoval Smith stejně roztomile jako dřív. „Když jsem vystoupil na břeh, jako bych se znovu narodil. Máte před sebou úplně nového člověka, právě stvořeného. Tady jsem bez minulosti a naprosto neznámý. A jsem jediné to, co budu. Ale ta směna, pane, je pravá. Jak mám rozptýlit vaše obavy?“

„Pokud mluvíte vážně, pak máte prazvláštní představu o tom, jak se rozptylují obavy,“ podotkl Lovell s pohledem zabodnutým do Smithe. „Mohl byste mi říct, proč jsem nedostal žádný dopis, aby se předešlo tomuhle překvapení? Očekával bych nějaké vysvětlení, nějaké upozornění.“

„Možná jsem ho předhlonil.“

„Možná. Já se ale budu řídit vlastním úsudkem do té doby, než uvidím víc, než jen to *možná*.“

„Jistě,“ řekl pan Smith. „Nic přirozenějšího, když jsem třeba darebák.“

„A vás jako by tahle možnost přímo těšila,“ řekl Lovell. „Zmiňuji pouze potíže, do jakých jste se dostal. Věřil byste mi víc, kdybychom předstírali, že jde o něco jiného?“

„Možná,“ řekl Lovell. „Dost možná. Poctivý člověk by se určitě snažil vyvarovat třeba i stínu něčeho takového. Kdežto vy jako byste si to vrchovatou měrou vychutnával, pane *Smithi*. Já ale takhle lehkomyšlný být nemůžu, rozumíte? Moje jméno je můj kredit. Víte, co se stane, když akceptuji vaši směnku na váš záhadný podnik, diskrétní podnik, na podnik, o kterém mluvíte s úsměvem, na váš *důvěrný* podnik? A vy ji prodáte s diskontem prvnímu, na koho narazíte, jen abyste se co nejdřív dostal k penězům, což máte nepochybně v úmyslu? A po ostrově pak bude poletovat papír s mým jménem, k zaplacení za šedesát dní, pošpiní mou dobrou pověst a právě na přelomu sezony mě naprosto zdiskredituje. Všichni o tom budou vědět. Všichni budou vědět, že mám zaplatit tisíc liber, a napadne je, jestli mi třeba hned nenaúčtovat penále.“

„Já ji ale diskontovat nehodlám.“

„Cože?“

„Neprodám ji se slevou. Můžu počkat. Nespěchám. Peníze mě netlačí; je tam napsáno za šedesát dní – a šedesát dní mi naprosto vyhovuje. Nechte si ji, mějte ji na očích, ať nikde nepoletuje.“

„Jestli ji přijmu, tak to myslíte.“

„Ano. Jestli ji akceptujete.“

„A když ne?“

„No, když ji neakceptujete, pak to bude nejkratší vyloďení, o jakém kolonie slyšely. Vráťím se na nábreží, a až bude *Henrietta* naložená, odpluji domů a budu po Banyardovi požadovat náhradu škody.“

„Nebudu ji protestovat,“ řekl Lovell pomalu. „Ale ani ji nepřijmu. Píše se tu ‚naši druhou směnku‘, a zatím není ani vidu ani slechu po první nebo po třetí. Jaké lodi že je přivezou?“

„*Samsonova dobrodružství a Antilopa*.“

„Takže,“ pokračoval Lovell, „to provedeme takhle. Vy počkáte a uvidíme; a když se ty další směnky v pořadí objeví, řeknu, že jsem směnku dneska akceptoval a vy budete mít

svých šedesát dní. A při troše štěstí vám můžeme o kvartále zaplatit. A když se neobjeví, pak jste darebák, který klame vzezřením, a předvedu vás před soudce za přetvářku. Co tomu říkáte?“

„Není to poctivé,“ řekl pan Smith, „ale pro tu legraci se musí něco udělat. Výborně. Dohodnuto.“

„Dohodnuto,“ opakoval jako ozvěna Lovell. „Jeme, zaznamenej to i s datem, buď tak hodný. A udělej o té dohodě zápis; a připiš tam i to, že my sami pošleme Banyardovi první lodí dotaz s žádostí o vysvětlení. A pak to uložíme do sejfu a předložíme jako důkaz, jak předpokládám, pro soudní vyšetřování. Takže jsem vám, pane, podle mě udělal nabídku –“ Lovell se zarazil, protože Smith zašátral rukama v kapsách kabátu. „Ještě něco?“ zeptal se důrazně.

„Ano,“ řekl Smith a vytáhl náprsní tašku. „Říkali, že si mám vyměnit guineje za drobné. Můžete mi dát za tuhle hodnotu mince, které platí v tomhle městě?“

Lovell si prohlížel čtyři zlaté královské portréty třpytící se ve Smithově dlani.

„To je mosaz?“ zeptal se s úšklebkem jeden z učedníků.

„Ne, to není mosaz,“ odpověděl Lovell. „Koukej očima, a ne pusou. Proč, proboha? –“ obrátil se na Smitha. „No nevadí. Nevadí. Ano, myslím, že vám můžeme vyhovět. Jeme, vyndej váhu a zvaž je.“

„Plná váha,“ nahlásil zaměstnanec.

„Myslel jsem si to,“ řekl Lovell. „Začínám chápat vaši dobrou náladu, pane Smithi. Takže podívejte. Londýnského zlata nemáme nazbyt, protože toky, jak byste se asi vyjádřil vy, vesměs plynou obráceně; žlutý portrét dámy mají jen portugalské moidory a *half-joes*. Takže bych vám mohl nabídnout sto osmdesát procent za jednu, v newyorských penězích. Což by za čtyři guineje dělalo –“

„Stopadesát jedna šilinků a dvě a půl pence.“

„Vy jste chodící kalkulačka, vidíte? Zběhlý počtář. Bojím se ale, že jen něco málo z toho můžete dostat v mincích, protože – jak jsem řekl na začátku – v oběhu jsou teď hlavně

drobné mince.“ Klíčkem pověšeným na řetízku kapesních hodinek odemkl truhlu, doloval stříbro – ohmatané stříbrňáky i stříbrňáky zprohýbané a otlučené nešetrným zacházením, a vršil je před Smithem na hromádku. „Mexický dolar, který dáváme za osm šilinků a čtyři pence. Mince za čtyři, poloviční. Dva portugalské *cruzeiros* – v New Yorku za tři šilinky. Čtvrtgulden. Dva krejcare ze Lvova. Jeden krejcar, dánský. Pět *sous*. A maurská mince, kterou neumíme přecíst, ale váží jako čtrnáct pencí, šterlinků, takže jí v New Yorku říkáme půlkoruna. Celkem dvacet jedna šilinků a čtyři pence. Zbývá dát dohromady sto dvacet devět šilinků, deset a půl pence, které seženeme v papírových bankovkách.“

Lovell se zároveň pustil do odpočítávání umaštěných a zprohýbaných papírových proužků, jejichž hromádka narůstala vedle stříbrňáků; některé černě potištěné, jiné s červeným a hnědým tiskem, jako ohmatané stránky modlitební knížky, jen různorodých tvarů a velikostí; některé vetché a potrhané, některé promaštěné tak, že připomínaly kůži, jiné označené toliko špinavými písmeny tisku z výšky, jiné s erby, velrybami chrlicími gejzíry vody, padajícími hvězdami, pírký, listy nebo divochy; a všechno to odkládal s hbitostí karetního hráče a slinil si prsty, aby mu lépe procházely mezi prsty.

„Počkejte,“ zarazil ho Smith. „Co je to?“

„Vy neznáte naše peníze, pane?“ zeptal se zaměstnanec. „Neřekli vám, že na tomhle břehu používáme poukázky, protože kovové peníze jsou vzácnost?“

„Ne,“ řekl Smith.

Hromádka narůstala.

„Čtyři pence z Connecticutu, osmipence z Rhode Islandu,“ mumlal Lovell. „Dva šilinky z Rhode Islandu, osm náct pencí z Jersey, šilink z Jersey, osmipence z Filadelfie, šilink z Marylandu...“ Došel na dno truhly. „Promiňte mi, pane Smithi, pro zbytek zajdeme do mé kanceláře nahoře. Obvykle se po nás nežádá tolik peněz najednou. Jeme, můžeš začít zavírat. Izajáši, co tak koukáš, pusť se do zametání. Takže kdybyste mě laskavě následoval. – Svoje peníze si

každopádně vezměte s sebou. Neradi bychom, abyste se nedopočítal.“

„Vidím, že mi to teď hodláte vrátit,“ prohodil Smith, ruce plné pochybné šustící měny.

„Na každého jednou dojde,“ odpověděl Lovell. „Tudy.“

Prošli dveřmi v dřevěném táflování a Smith se očividně ocitl uvnitř obytné části obchodníkovy domu, v chodbě, vedoucí přímo k dalším domovním dveřím, odkud dopadaly sotva znatelné zbytky denního světla; a zatímco účtárna čpěla inkoustem, kouřem, dřevěným uhlím a mužským potem, tady cítil něco jiného – vonělo tu navoskované dřevo, pokrmy, růžová voda a čajové lístky, i slabá stopa záchodu (společného pro obě pohlaví). Na konci chodby se vinulo vzhůru do tmy strmé schodiště. Při každé otočce mýjelo okno obrácené k východu, takže sklem prosvítaly pouze černé siluety střech a ráhen, s proužkem o něco světlejší oblohy na horizontu. Šikmé pruhy svítícího laku prozrazovaly umístění zábradlí a sloupků; rámy obrazů napovídaly o zlatu kolem temných obdélníků či zvláštním třpytu, skryté v přílišném přítmí, aby prozradily, co na nich je, jako by Lovell byl sběratel, který si „zašil“ v šachtě schodiště cennou sbírku vzdálených souhvězdí. Tohle byl Lovellův domov, a dalo by se tedy očekávat, že obchodník odloží břemeno podnikání a vrátí se k bezstarostnému domácímu životu, nicméně na prvním schodu se na chvilku zastavil a Smith si všiml, že mu poklesla ramena, jako by na nich spočinulo cosi tíživého, snad neodbytná myšlenka na tisíc liber, a předpokládal pomalý, možná namáhavý výstup. Lovell však místo toho vyrazil hbitě jako šplhající opice úzkým domem vzhůru, přeskakoval z jedné silné větve důvěrně známého stromu na druhou, a byl to Smith, kdo se s rukama plnými peněz a neschopný udržovat rovnováhu opatrně vlekl po temných schodech vzhůru; a poté co obchodník přeběhl odpočívadlo a uháněl dál, on zůstal zaraženě stát u jedné dveří.

Dlouhá místnost, do níž vedly, měla okna na západ a dvěma z nich pronikaly dovnitř poslední záblesky denního světla,

či spíše měkce stříbřitého odlesku deště, prosvíceného slaboučkou karmínovou, svědčící o vzdálené existenci slunce. V očích pana Smithe to bylo úžasné světlo, v jehož propůjčené záři se třeptily tváře tří mladých žen v místnosti, ve střízlivých šatech uprostřed střízlivého nábytku. Jedna, světloušá, stála u okna s rukou přitisknutou k ústům; druhá, tmavší, seděla a něco si četla; třetí, africká služebná v bílém šátku, držela v ruce úzkou lojovou svíčku, aby zapálila novou svíci. Když spatřily ve dveřích Smithe, všechny se k němu otočily a dívaly se na něj. A on hleděl na ně.

V tomhle rámu bylo něco docela jiného! Smithovi, zvědavě nahlízejícímu dovnitř, se zdálo, že ty tři, orámované svislými sloupky malovaných dveří, jsou jakýmsi obrázkem samotného New Yorku, který v tu chvíli znal všeho všudy čtyřicet sedm minut, a který pro něj prozatím nebyl zcela spolehlivý, prozatím žádná *terra firma*, spočívající jako obvykle na svém zemském loži; a jenom pro dokreslení výjevu s kulisami dešťových kapek na okenních tabulkách – s nutností neustále reagovat na repliku, abyste hráli svou roli, ať připraveni nebo ne, bez ohledu na rozpoložení diváků a bez ohledu na náladu druhých herců, která tolik ovlivňuje drama, jež společně komponujete, střídavě jeden za druhým, monolog za monologem, verš za veršem. – Blondýnka byla nesmírně krásná, s širokými, přirozeně růžovými ústy. Tmavovláška nebyla o nic ošklivější, i když se zdálo, jako by se právě přestala mračit a ještě vražtila čelo. Afričanka na něj upírala bezvýrazný pohled svých lékořicově černých očí. Navíc – a právě proto mu připomínaly „Tři Grácie“, žádná z nich neměla sebemenší jizvu po neštovicích, což bylo vzácné. Brzy se měl dozvědět, že tato výsada je v kolonii téměř běžná a nestojí za řeč, nicméně v tu chvíli to byl pro něj úžasný objev. A tak Smith, stojící venku, civěl dovnitř, kdežto pro ty tři, upřeně hledící ven, do tmy schodiště, odkud se vynořila osvětlená tvář a dvě bledé ruce svírající šustivé papírky, byl běžnou součástí běžného dne. Pro ně modrozelený domovní štít z connecticutské borovice od nepaměti čelil každodennímu světu, tak jako

vždycky, a ony prožívaly svůj každodenní život, řádně ukotvené (jak se domnívaly) každá ve svém příběhu, se svými láskami, smutkem, hněvem a nadějemi, všechny dávno dospělé a dávno smířené s osudem. On jediný nebyl ničím spoutaný a stále svobodný; jediný, od něhož mohly očekávat rozptýlení, nějaké novinky, cokoli z jiných světů, co může takový cizinec ztělesňovat. A třeba si to i přály. Protože pokud se vám váš osud nelíbí, existuje naděje na milost, stejně jako na ztracení v tom smyslu, že štěstěna je vrtkavá. Věhlas bohyně spočívá toliko v její nestálosti, a cizinci jsou jejími všeobecně uznávanými posly. Přinášejí s sebou jiskřičky nových nadějí. A když tento cizinec stanul před prahem, patrně spatřily mladého muže asi čtyřiaadvacetiletého, oblečeného v zeleném, bez paruky a s krátce zastřiženými rezavě hnědými kučery, s nebojácným výrazem v očích, který se na ně usmíval, takže se mu krčily pihy na nose.

„Dámy,“ pozdravil je.

Tmavovláška úmyslně zívla. „Zavři dveře, Zefyro,“ řekla.

„Nezavírejte je,“ řekl Smith.

„Proč ne? Tohle je salon, pane, žádné pouliční divadlo. Obchodní prostory jsou v přízemí. Letmý pohled vám musí stačit – vzhledem k vašim způsobům.“

„Jenže já jsem hrozně zvědavý.“

„Tak to máte smůlu. Dobrá. Zefyro, počítej do tří a *pak* zavři dveře. – Cože? Nestačilo to?“

„Vůbec ne,“ nedal se Smith. Hezká dívka ukázala dolíčky ve tvářích, Afričanka zvolna zavrtěla hlavou a věnovala se dál svíčke.

„Jak galantní,“ poznamenala tmavovláška a zatvářila se, jako by mluvila o nějakém hmyzu. „Je to nuda.“

„Podle sestry je nuda všechno,“ vložila se do hovoru světlovláška. „Všechno kromě jízlivých poznámek. Nebo to aspoň tvrdí. Některé z nás ale tak protivné nejsou. *Některým* z nás poklona nevádí. Jste otcův zákazník, pane? Nechcete jít dál?“ Zrůžověly jí tváře, jako by to řekla schválně. Očividně byla velice mladá, tak šestnácti, sedmnáctiletá.

„Jste hodná,“ řekl Smith a nehýbal se z místa. „Ale vážně, přísahám, že ze mě nemluvila troulalost, ale nenasytnost. Mám za sebou šest týdnů na moři a všechny vlny vypadaly úplně stejně, jedna mokrá vlna za druhou. Moje oči jsou vyhladovělé a teď by spořádaly vola.“

„Až takhle?“ odušila pohrdavě tmavovláska. „Směšnější přirovnání jsem neslyšela.“

„Ale posloužilo svému účelu.“

„Ničeho jsem si nevšimla.“

„Usmála jste se.“

„Já se ale neusmívám.“

„Přísahal bych, že jste se pousmála.“

„Ne. Vy a ty vaše nenasytné oči to vidíte špatně. I když pochybuji, že byste přestal plácát.“

„A co je tady k smíchu?“

„Vaše nevychovanost je nakažlivá. Přenášíte ji na nás.“

„Můžu tedy dál, aby to bylo podle předpisů?“

„Z místa, kde jste, vás slyšíme docela dobře.“

„Tabito!“ okřikla ji druhá dívka, ale nebylo to nic platné.

„Takhle drze si asi prohlížíte všechno, vidíte? Všechno je dost dobré?“

„Promiňte, můžu si to dovolit, když jsem s galantností nepochodil.“

„Jste z Londýna, pane?“ zkusila to hezká dívka znovu.

„Ano, jsem,“ odpověděl.

„Ráda bych – máte – máte – nemáte náhodou –“

„Moje sestra chce říct,“ vložila se do toho tmavovlasá Tabita a nasadila posměšný tón, „je-je jestli tři-tři třeba ne-ne nemáte v zavazadle nějaké romány? Protože je doslova hltá a přečetla všechno, co je v New Yorku k sehnání, takže musí na každém, kdo přijede, vyškemrat něco nového.“

„Buď zticha!“ vykřikla Flora a tváře jí znovu zrudověly.

„Jednu nebo dvě knihy v kufru opravdu mám,“ řekl Smith, „a pro vás je rád vyndám. Vy to neschvalujete?“ obrátil se k Tabitě.

„Romány mi moc nesedí.“

„Vám asi kromě nadávání a popichování nesedí nic.“

„Pták se podle mě necítí dobře v sebekrásnější kleci. Dobrý večer, tatínku.“

Smith sebou trhl. Lovell se potichu vrátil, černě lakovanou krabičku z japonského dřeva v rukou, a se zamýšleným výrazem ve tváři stál bůhvíjak dlouho vedle něj.

„Vidím, pane, že s mými dcerami jste se už seznámil. Tabito, Floro, to je pan Smith, obchodník. Radši se ho ale neptejte, s čím obchoduje. Nuže vstupte, vstupte, nezaclánejte ve dveřích. A to, co máte v rukou, klidně položte na stůl, buďte tak hodný. Já starý trouba jsem se totiž spletl.“

„Jak nezodpovědné, tatínku,“ poznamenala Tabita.

„Ach, ano...,“ řekl jenom Lovell a zpražil ji pohledem.

Míchání karet začalo nanovo, tentokrát ovšem Lovell vydával nové poukázky a zároveň hbitě stahoval některé z těch, které už vydal, a vyměňoval je za jiné, se stejnými zbytky tisku a rovněž záhadné. Nyní už neodpočítával nahlas a vypadalo to, že každou poukázku s označením „Rhode Island“ vrací zpátky do truhly.

„Dostal jste pěknou sumu peněz, pane Nenasytný,“ řekla Tabita.

„Pokud to *jsou* peníze,“ odtušil Smith, „a ne nějaké tiskařské padělky.“

„Zvyknete si na ně. – Tatínku, měl byste ho pozvat na večeři.“

„Už mě to napadlo, dítě,“ řekl Lovell. „Tady máte zpátky na vaše čtyři guineje, jak to leží a běží. Nechtěl byste s námi zítra povečeřet?“

„Opravdu si to přejete?“ řekl Smith.

„No tak, no tak,“ usmál se Lovell tak, jako by potřeboval promazat čelisti zrezivělé nepoužíváním. „Přece si to nebudeme kazit špatným začátkem. Naše domluva platí, pane, a když všechno půjde dobře – když všechno půjde tak, jak jste slíbil –, neexistuje mezi námi žádná rozepře, právě naopak.“

Vylodil jste se na vzdáleném břehu a změna vám po drsné plavbě prospěje, o tom jsem přesvědčen.“

Nedalo se říci, že by Lovell uspěl se svým otcovským tónem, kterým se pokusil zapůsobit, protože „drzý štěně“ a „prolhaný darebák“ nejsou právě vlídná slova a jednou vyřčena hned tak nezmizí, aniž by po sobě zanechala ošklivou pachuť, nicméně na pozvání se trvalo, po prvním odmítnutí bylo znovu zopakováno, a Smith, poté co v domě přece jen našel dost, co by ho mohlo zajímat, konečně přijal. Domluvili se, Smith se na rozloučenou uklonil slečně Tabitě a slečně Floře a dvě minuty nato už zase stál na ulici, i s učedníkem Izajášem, kterého mu zapůjčili jako nosiče zavazadla.

Teď už hustě přšelo a proud vody, ženoucí se strouhou uprostřed ulice, odnášel ze Zlatého vrchu dolů městské splašky a odpadky. V kopci i směrem do města sotva znatelně vystupovala z větrné noci úzká vozovka slabě osvětlená lucernami. Izajáš, ve snaze dostat službě v kanceláři s dřevěnou střechou, nadával a snažil se posadit si kufr výš na rameno, ale váha ho tlačila dolů. Ve srovnání s vytáhlými, tuberkulózně vyhlížejícími uční u obchodníků, které znal Smith, měl dobře stavěnou postavu s širokými plecemi a pleť mu svítila nevídanou čistotou, nicméně pokud šlo o oblečení, mladík z ostrova Mannahatta se očividně plně ztotožňoval se vkusem svých bratranců z tržiště na Eastcheap Street a jejich zálibou v křiklavých parádicích. Na přednicích měl Izajášův kabát víc zlatých prýmků, než mívali mnozí admirálové, i když to byla pouhá barva a žádné zlato, a jeho boty se vyznačovaly důmyslně propracovanými dvojítymi přezkami a zúženými špičkami.

„Zpropadený dílo,“ prohodil a zoufale si posunul břemeno výš. „Tak kudy teď?“

„To mi řekni ty, kamaráde,“ odpověděl Smith přátelsky. „Někam, kde to je čisté a pohodlné, se slušnou kuchyní po ruce, a kde ze mě hned nevytáhnou všechny peníze. – Žádný dům lásky,“ dodal, když viděl, jak Izajášovi zasvítilo v očích. „Jen obyčejné ubytování.“

„Takže u paní Leeové na Broad Wayi,“ rozhodl Izajáš. „Ale váš kamarád nejsem, ať tím myslíte, co chcete. Já vašim řečem nerozumím.“

Uzavřený do vzdorovitého mlčení vedl Smithe po kluzkých dlažebních kostkách. Nebyla to příjemná chůze podél potemnělých domovních průčelí, cihlových, vypínajících se do výšky, i pouhých dřevěných chatrčí, či mezi tmavými opuštěnými pozemky, odkud se nesl nářek neviditelných zvířat. Všechno zurčelo, bublalo, cákalo a kapalo – neustálá a nevíтанá vodní hudba. Šikmo šlehající déšť, ledový jako oceán a skoro stejně dravý, promočil límec i vlasy, zledovatělé kapky ženoucí se vody pronikaly do uší a prokřehlé prsty bolely. V předklonu kolem nich proběhlo několik schoulených kolemjdoucích s plátěnými pytli přes hlavu, pokud je měli, a Smith ztratil pojem o tom, kolikrát odbočili v labyrintu města, který je dovedl ke dveřím, na něž Izajáš, po patnácti minutách v lijáku, zaklepal. Smithovi to nicméně zvedlo náladu. Jeho poslání začalo lépe, než předpokládal; nadto to byl mladý muž při penězích, který právě vystoupil na břeh v neznámém městě na druhém konci světa, nově příchozí aneb (jak už prohlásil) právě stvořený na ostrově Thulé. A tyhle věci jsou přesto příjemné, pokud se peníze dají jakýmsi zvláštním způsobem snadno zaměnit za bezcenné papírky, pokud vám to město nahání strach a zároveň ve vás probouzí očekávání. Protože co by to bylo za člověka, který by v zemi, která je pro něj nová, necítil hmatatelné vzrušení, jemuž by se nezrychlil tep a v němž by se neprobudilo rostoucí očekávání, když každá ulička může skrývat dobrodružství, za každými dveřmi může číhat nebezpečí nebo radost nebo štěstí.

Ve chvíli, kdy se na Broad Wayi otevřely dveře, otálel Gregory Lovell v salonu. Jen máloco ho dokázalo překvapit, a když se to stalo, z duše nesnášel pocit, jako by se mu pevná půda náhle propadla pod nohama a zmizela ve vzduchoprázdnu. Flora v přízemí dohlížela na Zefyru při přípravě večere, které

by se dočkali i bez jejího komandování. Jen Tabita ještě seděla s rukama v klíně na pohovce. Od chvíle, kdy mu před třemi lety zemřela žena, míval Lovell ve zvyku požádat někdy starší dceru o názor – v roli, kterou dříve zastávala její matka. Dnes ale, z nějakého zvláštního důvodu, se jí problém mohl osobně dotýkat a žádat o radu se zdálo v tomto smyslu nerozumné.

„Proč myslíš,“ začal pomalu, „že by mladý muž s penězi předstíral, že je nemá – nebo to aspoň zpochybňoval?“

„A má peníze?“ zeptala se Tabita.

„Řekl bych, že má, ano. *Myslím*, že zbytek jsou jen řeči, záměrné mlžení. Písek, který nám háže do očí. Nedokážu ale říct, proč. Co si o něm myslíš?“

Stejnou otázku položil toho večera v kuchyni u kamen Iza-jáš Jemovi a také kapitán *Henrietty* svému prvnímu důstojní-kovi, poté co loď zakotvila na deštěm bičované, vzdouvající se černé hladině Východní řeky.

Do rána už město obletěla zvěst, že přijel cizinec s kap-sami plnými zlata.

II.

Jako musí zedník přikládat cihlu k cihle, aby výsledná zeď byla rovná a kolmá, tak se i Smithovi příštího dne vybavovaly jednotlivé střípky jeho vědomí, když ležel na rozkládací posteli v pokoji ve štítu domu paní Leeové a znovu si skládal svět dohromady.

Nejprve bílý strop. Potom si postupně uvědomoval, že tohle nejsou tmavé, vlhké dřevěné trámy šest palců nad jeho nosem, do kterých se probouzel na své pryčně v kajutě na palubě *Henrietty*. A poté vědomí toho, proč přijel, a celá pestrá mozaika předchozího večera. A palčivá zvědavost. Oknem ve štítu svítilo slunce. V košili vyskočil z postele, otevřel dokořán okenní křídla a přivítaly ho střechy a zvony kostelů; spousta nepříliš vysokých domů s širokými okapy v holandském stylu i obvyklé anglické střešní tašky,

s mnoha kostely vypínajícími se vzhůru, s věžičkami i s kupolemi, a zvolna se kolébající dřevořezbou stěžňů za nimi; to všechno umyté, rozjasněné a třpytivé díky vodám, které se včera v noci vylily z mračen, a jedna – dvě – tři – napočítal šest flíčků oslepujícího světla usazených ve výšce, což byly určité větrné korouhvičky města New Yorku, zlatavě kroužící v uhánějících vrstvách oblohy, kde se střídala modrá, bílá, modrá. Když se vyklonil a natáhl krk z okna, ukázalo se, že Broad Way je vlastně dlážděná, průměrně široká třída, lemovaná na straně u paní Leeové nízkým stromořadím. Oběma směry jezdily koňské povozy, káry pouličních prodavačů a rychlým krokem chvátali chodci. A někde dole, téměř ukrytý mezi větlemi, kdosi zametal poslední listí a v jakémsi africkém nářečí zpíval tak smutně, jako by mu srdce už dávno puklo žalem a on teď ty zvonící střepy hází bez ladu a skladu do pytle.

Nicméně Smith se dokázal od letících mraků i spěchajících chodců odpoutat. Vodou ze džberu si opláchl obličej, převlékl si košili a vklouzl do kalhot a kabátu; s dupotem seběhl po schodech a vyděsil vdovu Leeovou, která právě roznášela strážníkům do sálu v přízemí ovesnou kaši s ledvinkami.

„Budete si přát snídani, pane?“ zeptala se s větší mírou zdvořilosti, než jakou obvykle svým hostům projevovala, protože s ranní roznáškou mléka se už i k ní doneslo, že aniž to tuší, ubytovává nesmírného zazobance tak naditého penězi, že stačí štouchnout a sypou se z něj samy.

„Děkuji, nebudu,“ řekl Smith, aniž se zastavil. „Dám si něco cestou. Hezký den!“ Dveře v hale se za ním s prasknutím zavřely a byl pryč.

Zpěvák už odešel a na ulici bylo rušno. Na kterou stranu se dát? Doleva Broad Way podle všeho vedla na zelenou obecní louku, uzavřenou vzadu jakýmsi důmyslným ohrazením či oplocením, ale hlavní dopravní proud směřoval spíš vpravo, kde byla hustší zástavba a kde očividně tepalo srdce města. Tam mířily dvoukoláky naložené chlebem a konvemi s mlékem a Smith kráčel, nebo spíš svižně rázoval dlouhým krokem podle nich. Dlážděná vozovka se očividně táhla po

vrcholku mírného kopce, do něhož ostrov svíraly obě řeky, a připomínala páteř jakéhosi stvoření spočívajícího z větší části pod vodou, s dlažebními kostkami coby těžkopádnými obratli. Na obě strany spadaly dolů po svahu postranní ulice, ale za Broad Way, na té straně, kde se nacházel dům paní Leeové – a tedy na západní, jak usuzoval – stály domy jenom v jedné řadě, s nepočtenými a nevzhlednými chatrčemi vzadu. Odtud cesty klesaly k podezřele vyhlížejícímu pobřeží s pramicemi vytaženými mezi zažloutlé trsy trávy a brodivými ptáky, kteří si vykračovali bahnem po odlivu. Těžiště města očividně spočívalo na východě. Tam výhled přes otevřená prostranství vypovídal o rodových liniích úzce spjatých s vysokými domy v amsterdamském stylu, jejichž stupňovitá schodiště vedla k vyvýšeným vchodům. Nebo spíš – při bližším pohledu – vzájemně propojeném amsterdamském a londýnském stylu, protože protáhla průčelí prvního se tiskla k širokým bokům druhého. Právě z tohoto propletence uliček se Smith minulou noc v dešti vynořil a sem se nepřetržitě valili z hlavního proudu na Broad Way prodejci s kárami i pouliční prodavači ovoce a zeleniny, spěchající obchodníci i učedníci na pochůzkách.

Svátečně naladěný Smith však pokračoval po Broad Way, pomalu prošel kolem kostela se čtyřhrannou zvonící, který sem mohl být klidně přenesen (jako kořen růže ve vlhké pytlovině) z kteréhokoli většího města kteréhokoli anglického hrabství, a kolem bowlingového trávníku – coby slzičky dokonalé zeleně, chráněné před nohama chodců zábradlím, až nakonec ulice přešla ve cvičiště před pevností s větrnou promenádou vzadu, odkud bylo v jiskřivém vzduchu nalevo, napravo a všude kolem vidět včerejší šedivou vodní plochu, proměněnou v divoce tančící modrou s bílými čepičkami. Byl to mys, poslední výběžek, nejvzdálenější místo ostrova; silný vítr se v nárazech opíral Smithovi do hrudi. Hedvábí unijní vlajky na stožáru pevnosti se nadouvalo a třepetalo, ale pevnost sama působila při bedlivějším pohledu pokud ne zcela opuštěná, tak přinejmenším viditelně zasažená ohněm, se

začernalými zdmi a střechami místy propadlými až na holé, ožehnuté krovy. V budce vedle brány, podobný červenému žoku, poklimbával s hlavou skloněnou strážný. Nově vypadala pouze dřevěná konstrukce vedle pevnosti, jakési podivně vyhlížející zařízení ze světlých fošen, jehož funkci Smith zprvu nedokázal odhadnout. Šibenice bez oprátek? Tablo s hmyzem v nadživotní velikosti, kam nadšený sběratel hřebíky přitlouká zdechlé sovy, lasičky a veškerou konkurenci, která údajně loví v pánově revíru? Fošny byly zacákané temnými pramínky a skvrnami; zmateného Smithe zamrazilo – a teprve když se naklonil blíž, pochopil, že vlákna, s nimiž si pohrává vítr, jsou lidské vlasy, ještě s kořínky v pergamenově žlutém skalpu. Bylo jich určitě čtyřicet, padesát, šedesát, přibitých hřebíky, a zblízka páchly jako zkažené maso. Prudce ucouvl.

Vlevo od něj, za domy, lákal rozkymácený les stěžňů, ale Smith přijal pozvání rušné ulice a zamířil do chřtánu města. Tady už byla zámožná obydlí se třpytícími se okenními skly a služebními, které doběla drhly zápraží a schodiště; byly tu i účetní firmy, stánky a obchody; život kypící v nejrozmanitějších podobách; a ačkoli domy nepokrytě svědčily o majetku, odpovědí města New Yorku na moderně řešené čtvercové uspořádání West Endu byl přístavní ruch přímo v ulicích – v Londýně věc nevídaná. Povozníci přepravující krabice, bedny, lísky a sudy; rodiny přistěhovalců, které se s veškerým majetkem právě vylodily, v očích nepochybně totéž ohromení jako on; a zástup vlekoucích se černochoů v okovech, jež podmalovávaly vícehlas ulice skličujícím řinčením. Londýnští pouliční prodavači ovoce nevychvalovali jablka přímo u dveří starostova domu a zlatníci neprovozovali svou živnost vedle drobných překupníků s výbavou na moře. Něco se i přehlíželo a něco svou přítomností přímo zaráželo. Smith zakázal svému mozku brát v potaz to, co cítil, což byla bezděčně vypěstovaná reakce městského člověka tváří v tvář zápachu, přičemž jeho mozku chvilku trvalo, než zpracoval novou informaci o několika druzích zápachu,

kterých si nemá všímat. Nejhorší z newyorského „buketu“ byl zápach skalpů. Trochu ryby, trochu výkaly; sem tam nějaké vnitřnosti a sem tam lejno; nicméně žádná patina špíny, žádná hnědavá, nos obtěžující kloakální paleta pachů, žádná stopa stoky v ovzduší. Obraz života města, hlásily mu oči. Procházka za městem, na pobřeží, potvrdil radar jeho nosních dírek. Žádný puch a ani žebráci, jak si uvědomil. Celé minuty pomalu krácel nejživější částí města, a přesto se kolem něj neshlukli žádní malí arabští tuláci bez domova, posetí boláky, žádná uslintaná babizna, ze které táhl gin, mu necloumala rukávem a u nohou mu nesténali mrzáci v roztrhané uniformě. Klidně se procházel mezi neznámými lidmi, kteří si vesměs v loterii života očividně vytáhli aspoň trochu toho zdraví, sil a přiměřeného štěstí. Nemluvě o výšce. Na piazza Covent Garden byl Smith obvykle o hlavu vyšší než okolní dav; ale tady, v rušné mase pohupujících se hlav, nepřevyšoval průměr.

Snad díky tomu, že nebyl zatížen běžnou podrážděností z ulice, Smith, aniž si to uvědomil, odhodil i svou obvyklou ostrážitost městského člověka, a jak se kochal a opájel okolím, vůbec si nevšiml, že mezitím si druzí začali všímat jeho a pozorovat ho. V místě, kde se rameno přístavu vklínilo mezi domy, se zastavil a obdivoval vykládku lodí. Prošel na úzké náměstí, kde od dveří ke dveřím běhali tiskařští učedníci se stohy novin, a pousmál se, když na otázku, jak se náměstí jmenuje, uslyšel, že Hanoverské, protože jeho londýnský protějšek sice neoplýval takovým množstvím tiskařské černi, zato měl více tanečních sálů osvětlených stovkami svíček. Před sebou zahlédl kavárnu, z níž se linula vůně teplého chleba a jemně mleté kávy, a bez rozmyšlení udělal to, co by doma ani kdekoli jinde neudělal, aniž by si byl naprosto jistý okolím. S úmyslem ubrat z neskladného štosu Lovellových bankovek příslušný díl a dát si snídani vytáhl na ulici celou náprsní tašku. V tu chvíli se jeden z těch, kdo jej sledovali, bleskurychle vrhl dopředu, chňapl po ní a dal se na útěk ulicí.

Smith držel v ruce celé své jmění – a vzápětí o všechno přišel. Připadal si jako hlupák. Tupě zíral na prázdnou ruku, v níž předtím byly peníze. A kromě toho i listina, která – na to ale nebyl čas. Váhal, jestli má začít křičet „Chyťte zloděje!“, a když si představil řetězec pravděpodobných důsledků, zavrtil hlavou jako člověk obtěžovaný mouchami a místo toho začal zloděje v tichosti pronásledovat sám. Svou chvilkovou neschopností jakéhokoli pohybu už poskytl chmatákovi náskok nějakých dvaceti yardů, a třebaže jeho nohy pracovaly a šosy zeleného kabátu za ním vlály, cíl jeho pronásledování mrštně proklouzl dozadu za domy a kolem rohů do postranních uliček. Ulice New Yorku kolem něho už neubíhaly procházkovým tempem, nýbrž sprintem; táž scenerie, táž směsice důvěrně známého v těsném sousedství cizorodého, jako černé a bílé čtverce šachovnice, jenom zrychlené a posléze rozostřené. Některé úseky trasy vlastně šlapal minulou noc, jen neměl čas je teď poznat, když lapal po dechu, když mu divoce bušilo srdce a po týdnech na palubě lodi cítil nežádoucí slabost v nohou, zatímco kličkující, uhýbající, prolétající se a uhánějící postava vpředu se nepřibližovala, ale naopak vzdalovala. Zloděj byl štíhlý, s dlouhými rovnými černými vlasy, zdánlivě neúnavnýma nohama v šedivých kalhotách ke kolenům, a jeho bosá špinavá chodidla kmitala; to jediné mohl Smith říct, protože odstup se zvětšoval.

Běželi teď do kopce. Před sebou uviděl volný travnatý terén, usoudil, že všechny ulice vedou rovnoběžně nahoru k nějakému otevřenému prostranství a uchýlil se k zoufalé taktice; vřít se do další příčné ulice vpravo a znovu vlevo a vzhůru s úmyslem zkřížit na vrcholu uprchlíkovi cestu. Tahle ulice byla téměř vyliďněná a Smith, když vyrazil nahoru, souběžně – jak doufal – se svou peněženkou, co nejvíce natahoval krok. Příčné ulice zmizely a neměl už možnost přesvědčit se, jestli mu lest vyšla. Holé zdivo, nužné dveře a pusté parcely. Bušící srdce a plíce v jednom ohni. Horní konec ulice se blížil. Znovu se vrhl doleva a s prudkým